

Антоніна Токарська
професор кафедри теорії та філософії права,
конституційного та міжнародного права
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”,
ORCID ID: <http://doi.org/10.23.939/law2020.25.077>,
ninatokarsky@gmail.com,

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ АНГЛІЦИЗМІВ/АМЕРИКАНІЗМІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

<http://doi.org/10.23939/law2021.30.091>

© Токарська А., 2021

Зосереджено увагу на процесах сучасного функціонування мови права, в якій виявляються активні зміни в тенденціях запозичення лексичних одиниць в українській правничій мові. Сучасна правова комунікація засвідчує постійну відкритість національної мови до впливів іноземних мов у зв'язку із взаємообміном у цій сфері науки. Це передусім результат діалогу на основі укладеної Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Спостерігається тенденція до нарощування міжнародних контактів у сфері економіки, політики, права. Значним є вплив ЗМІ, масової культури, соціальних комп'ютерних мереж. У зв'язку з цим національна мова розширює межі свого функціонування і природного збагачення. Вказано позитивні процеси для розвитку як права, так і юридичної лінгвістики; висвітлено інформаційно-комунікативні дискусії із питань узусу іноземних слів в усіх галузях науки, а також гострі питання доцільності запозичення американізмів/англіцизмів та їх доречність/недоречність; актуалізовано комунікативно-прагматичні процеси з метою підвищення культури законотворення, шанобливого ставлення до національної мови, інтерсуб'єктивності та гармонійності її збагачення. Розкрито роль мови-донора та української мови, яка набула статусу мови-реципієнта. Назріла потреба не фрагментарних оцінок стану розвитку сучасної галузевої юрислінгвістичної сфери, а формування однозначних критеріїв взаємодії мов та унормування терміносфери юриспруденції на основі зовнішніх і внутрішніх впливів на систему мови та відповідно створення основ для досконалої комунікативної правової практики. Метою статті є аналіз семантичних змін у мові права внаслідок взаємодії мов на рівні наукової правової комунікації.

Ключові слова: англіцизми; американізми; мова права; семантика змін; наукова комунікація; терміносфера юриспруденції; динамічність розвитку термінофонду.

Постановка проблеми. Глобалізаційні та глокалізаційні процеси у масштабах розвитку національних мов позначені лідерством англійської як засобу міжнародного спілкування. Англійською мовою володіють 1,5 млрд осіб на планеті, 80 % наукових досліджень вчені публікують англійською, а 50 % щоденних газет (від 10 000 найменувань), що виходять у світі, є теж англійським продуктом. Це рідна мова для 12 націй (350 млн осіб).

Активізовані інформаційно-комунікативні міжнародні процеси (як політичні, економічні, так і культурні, наукові) зумовили визнання поширеності англійської мови у світі, зокрема із засвоєнням запозичень у національній українській мові. Вітчизняні явища інтеграції у світовій мережі спричинили необхідність вивчення англійської мови, якій закономірно належить роль мови-донора. Українська у всіх без винятку сферах (у правничій особливо) набула статусу мови-реципієнта.

Аналіз дослідження проблеми. Процеси збагачення мов достатньо часто привертають дослідницьку увагу вчених усіх галузей наукової комунікації, чого не можемо однозначно стверджувати про аналіз сфери правової комунікативної практики. У ній здобутки є, але фундаментальні дослідження сягають періодів більше ніж десятирічної давності. Оскільки мова є живим динамічним процесом, як і законотворча діяльність, яка покликана враховувати всі еволюційні суспільні зміни, то, вочевидь, семантичні інтеракції залишаються недостатньо осмисленими й критично оціненими для того, щоб сприяти формуванню засад якісного правотворення. Із одного мільйона сучасних нормативно-правових актів, як констатувала Верховна Рада, систематизації підлягають від 10 тис. до 25 тис., прийнятих ще як акти УРСР, решта – теж потребують перегляду з метою осучаснення та уніфікування мовностилістичної складової та зняття термінологічних суперечностей.

Наукові дискусії щодо доцільності функціонування запозичень у різних узусах української мови започаткували і розвинули відомі дослідники, переважно лінгвісти. Це Б. Ажнюк, В. Аристова, Л. Архипенко, Н. Диб'як, Д. Баранник, Ю. Безрукова, Б. Грінченко, Л. Гумецька, Ю. Жлуктенко, З. Загиней, С. Караванський, Т. Кияк, А. Крилеський, Л. Крисін, М. Любченко, О. Махньова, Л. Мацько, А. Міщенко, А. Наумовець, І. Огієнко, О. Потебня, О. Стишов, О. Стиглов, Г. Сергеева, С. Семчинський, О. Юферева, В. Ярцева, а також В. Hansen, Н. Hitchings, A. Stanforth, S. Thomson та ін. Всі класично сформовані вченими основи повноцінного розвитку мов з урахуванням іншомовних запозичень дали підстави виробити нормативні підходи до оцінювання іноземних елементів у мовах-реципієнтах. Однак вплив цих засад на комунікативну практику юристів недостатньо адекватний у темпоральному вимірі. Визріває потреба не фрагментарних оцінок стану розвитку сучасної галузевої юрислінгвістичної сфери, а формування однозначних критеріїв взаємодії мов та нормативності терміносфери юриспруденції на основі зовнішніх і внутрішніх впливів на систему мови і відповідно створення досконалої комунікативної правової практики.

Мета статті – проаналізувати зміни лексичного стану розвитку юрислінгвістики з огляду на сучасні семантичні тенденції в науковій правовій комунікації.

Виклад основного матеріалу. Проблема правничої термінології та її стандартизації була анонсована Національною комісією зі стандартів державної мови, яка оголосила про початок масштабної роботи щодо осучаснення юридичної термінології (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 листопада 2019 р. № 911). Йдеться про необхідність “мовної і поняттєвої стандартизації в умовах відходу від російського впливу й потрапляння під європейський вплив”. Причиною такого процесу є “зміна семантичного коду української мови, тобто зміна змісту багатьох понять”, “формування національних термінологічних систем”, “переформатування правового юридичного поля” [zakon.rada.gov.ua].

Процеси семантичної трансформації термінолексики права з орієнтацією на європейське і світове мовне середовище, на думку фахівців, підтверджують ускладнення “оформлення української юридичної думки”.

У межах статті візьмемо до уваги процес активного запозичення юридичних термінів з англійської мови, які позиціонують зростлу кількість сучасної багатозначної семантики у терміно-

логії в українській та англійській мовах. Хоча вплив англійської мови професор Б. Ажнюк вважає природним за умов збереження української ідентичності [URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/1859>].

Правова комунікація засвідчує постійну відкритість національної мови до впливів іноземних мов. Це насамперед результат діалогу на основі укладеної Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Спостерігається тенденція до нарощування міжнародних контактів у сфері економіки, політики, права. Значним є вплив ЗМІ, масової культури, соціальних комп'ютерних мереж. У зв'язку з цим розширюються межі рамки функціонування і природного збагачення національної мови. Процеси самоорганізації мови на прикладі світових мовних практик істотно полегшують міжнародні контакти. Лише за шість років, як стверджує Л. Василькова (2008), термінофонд української мови поповнився на 800 нових слів (народовладдя, омбудсмен, плебсологія, трафік, ювенологія, політтехнології, регіоналізація, коаліція, фракція, субсидіант тощо). Інша дослідниця Г. Сергеева (2002) вказувала, що на той час запозичено близько 300 слів. Отже, тенденція до активізації поповнення запозиченими словами лексичного фонду української мови виразна [4].

Майже кожна сфера науки й суспільного життя збагатилася новими запозиченнями.

Наприклад, терміни, що стосуються *галузі права*: деолігархізація, деокупація, нокдаун, меседж, санкції, олігархат, брекзит, спікер, сервіс, колаборація, колаборант, кілер, сек'юриті, кіднепінг, копірайт, рентинг, пастер, бойкот, снайпер, лобі, імпічмент, омбудсмен, апліканти, форсмажор, ріелтер, сепаратизм, біткоїн, сервітуарій, кіберзлочин;

в галузі науки, культури, освіти: спонсор, гендер, едіція, піар, скопус, індекс Гірша, квартиль, веб оф сайенс, офлайн, онлайн, томос, фемінітив тощо;

в галузі зв'язку та ЕОМ: веб-камера, модем, пост, сайт, і-мейл, файл, флеш-пам'ять, чат, контент, інстаграм, вайбер, юзер тощо;

в галузі побутових найменувань: коронавірус, коронапацієнт, фастфуд, сейл, дисковішелд, конт, бренд, фліпси, хот-дог, блайзер, слакси, шоурум, топ, шоуїнг тощо.

Природний і закономірний процес засвоєння англіцизмів і американізмів притаманний не лише літературному мовленню.

Частина запозичених слів стають просторічними або жаргонними: наприклад, барсетник, офшорник, кидали, кнопкодави, тушки, домушники тощо.

Дискусії щодо виправданості використання запозичених термінолексем в українській мові супроводжуються закономірними питаннями. Адже унаслідок надмірності й бездумності використання таких слів подекуди відбувається розмивання питомо національного фонду державної мови. Мова-реципієнт часто не використовує перекладу, мовокористувачі вдаються здебільшого до транслітерації запозичених слів. Вівіски-назви іноземною мовою заповнили вулиці міст і сіл України. Зростає кількість запозичених слів, хоч іншомовні елементи не завжди заслуговують на засвоєння їх в українській мові. Як відомо, запозичення іноземних термінолексем виправдане тоді, коли в національній мові відсутні відповідники з аналогічною семантикою.

Засилля іншомовних елементів за наявності українських відповідників вказує на неувагу до безпідставного зростання кількості американізмів та англіцизмів, які можна замінити лексемами рідної мови.

Наприклад: кілер – найманий вбивця; лайки – уподобання; делайк – не до вподоби; квест – пошук; драйв – “запалювання”; стронгмен – силач; респондент – опитуваний; буккросинг – книгообмін та ін.; копірайт – авторське право; рентинг – короткотермінова оренда машин; пастер – плакат у періодичному виданні; офіс – контора; лізинг – оренда; фрилансер – вільнонайманець; бігборд – рекламний щит; челендж – виклик; лайфхак – порада, підказка; скриншот – екранознімок; тренінг – вишкіл; тренд – мода; імідж – образ; френд – друг тощо.

Відома оцінка лінгвістів явища пуризму (штучного очищення мови від будь-яких запозичених елементів), що вже спостерігалось в історії розвитку національної мови у 20–30 роки ХХ ст., та його негативні наслідки. Заміна запозичень з інших мов не властивими українській мові новотворами певною мірою призвела до звуження сфери функціонування офіційно-ділової мови.

Справедливою є вимога створити стратегію і концепцію мовної ідентифікації. В основу визначеного підходу гармонізації національного законодавства із міжнародними положеннями треба покласти відомі вимоги щодо нормативного використання запозичених термінів, а саме:

- 1) уживання термінів лише у прямому і загальному значенні з єдиною їх семантикою;
- 2) прийняття та впровадження юридичного запозиченого терміна, який має лише одне значення і не має адекватного відповідника в національній мові;
- 3) урахування під час запозичення термінолексем милозвучності, стилістичної правильності та їхньої нейтральності;
- 4) запозичення термінів-неологізмів допустиме лише у випадку зміни нормативно-правової бази;
- 5) визначення (дефініція) нового поняття не може бути сформоване як тавтологічне твердження;
- 6) урахування у разі запозичення терміна його стислості ц однозначної зрозумілості;
- 7) несуперечливість запозичення терміносистемі української мови;
- 8) недопустимість використання синонімічних відповідників до іншомовних понять у зв'язку із наявністю у них конотативних семантичних відтінків;
- 9) домірність використання в юридичному тексті багатозначних лексем українського походження паралельно із запозиченими термінами.

Висновки. Взаємозбагачення мов – позитивний процес, який розширює межі функціонування національної мови, протистоїть руйнівним процесам рідної мови суржигом, що і далі не ліквідує “спільну” основу для “злиття двох мов” і нівелювання питомо національних ознак, витіснення нормативних елементів з активного вжитку.

Іншомовні відповідники не можуть “перекривати” семантику лексем мови-реципієнта, зумовлювати ширші або вужчі асоціативно-комунікативні конотації. Відтворенням чи дослівним перекладом англіцизмів/американізмів треба враховувати додержання нормативності використання запозичених термінів; бажаним у такому випадку стає уникнення транслітерації іншомовних лексем.

З метою створення засад правотворчості під час перегляду нормативно-правових актів важливо зберігати дух національного законодавства та усувати в ньому суперечності, привнесені перекладом американізмів/англіцизмів термінів українською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк Б. (2008). Інновації в системі української мови та тенденції її розвитку. *Освіта і управління*. № 11 (2–3). С. 37–42.
2. Ажнюк Б. (1995). Мовна лояльність і американізація в українській діаспорі. Мови європейського ареалу. Розвиток і взаємодія. Київ: Довіра. С. 179–188.
3. Ажнюк Б. (2007). Мовна політика і верховенство права. Українська освіта у світовому часопросторі: матер. Другого міжнародного конгресу. С. 25–27; Архипенко Л. М. (2019). Інтеграція новітніх англіцизмів у термінологію економічної галузі. *Молодий вчений*. № 2 (1). С. 46–50.
4. Сергєєва Г. А. (2002). Англломовні запозичення в українській правничій термінології. Х. 250 с.
5. Дискурс іноземномовної комунікації (2001): колект. монографія (у співавт. з К. Кусько, М. Полужик, Т. Кияк, О. Огуй). Львів. 495 с.

6. Кислюк Л. П. (2000). Словотвірний потенціал запозичень в сучасній літературній мові (на матеріалі англійських та німецьких запозичень): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.15 “Загальне мовознавство”. К. 20 с.
7. Любченко М. (2015). Юридична термінологія: поняття, особливості, види: монографія. Х.: Права людини. 280 с.
8. Попова Н. О. (2005). Структурно-семантичні особливості новітніх лексичних запозичень з англійської в українській мові (90-ті рр. XX ст. – поч. XXI ст.): автореф. дис. ...канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова”. Запоріжжя. 19 с.
9. Попович Р. Г. Запозичення як спосіб термінологічної номінації. URL: <http://nuwm.rv.ua/metods/asp/vd/v39260.doc>.
10. Іншомовні слова в українській мові. URL: <http://www.refine.org.ua>.
11. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/1859>.
12. URL: zakon.rada.gov.ua.

REFERENCES

1. Azhnyuk B. (2008). *Innovations in the Ukrainian language system and trends in its development*. Education and management. No. 11 (2–3). P. 37–42.
2. Azhnyuk B. (1995). *Linguistic loyalty and Americanization in the Ukrainian diaspora. Languages of the European area. Development and interaction*. K.: Dovira. P. 179–188.
3. Azhniuk B. (2007). *Language policy and the rule of law*. Ukrainian education in the world space-time: mater. Second International Congress. S. 25–27.
4. Sergeeva G. A. (2002). *English borrowings in Ukrainian legal terminology*. H. 250 p.
5. *The discourse of foreign language communication: a collection*. monograph (in co-authorship with K. Kusko, M. Polyuzhyk, T. Kiyak, O. Oguy). Lviv, 2001. 495 p.
6. Kislyuk L. P. (2000). *Word-forming potential of borrowings in modern literary language (on the material of English and German borrowings)*: dissertation for the degree of Candidate of Philological Sciences: special 10.02.15 “General Linguistics”. K. 20 p.
7. Lyubchenko M. (2015). *Legal terminology: concepts, features, types*: monograph. K.: Human Rights. 280 p.
8. Popova N. O. (2005). *Structural and semantic features of the latest lexical borrowings from English in the Ukrainian language (90s of the XX century – the beginning of the XXI century)*: author’s ref. Dissertation for the degree of Candidate of Philological Sciences: special 10.02.01 “Ukrainian language”, Zaporizhia. 19 pp.
9. Popovych R. G. *Borrowing as a method of terminological nomination*. URL: <http://nuwm.rv.ua/metods/asp/vd/v39260.doc>.
10. *Foreign words in the Ukrainian language*. URL: <http://www.refine.org.ua>.
11. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/1859>.
12. URL: zakon.rada.gov.ua

Дата надходження: 13.10.2020 р.

Antonina Tokarska

Professor of the Department of Theory and Philosophy of Law,
constitutional and international law
Institute of Law, Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University

TERMINOLOGICAL BORROWINGS OF ANGLICISMS/AMERICANISMS IN DOMESTIC LAW

The article draws attention to the processes of modern functioning of the language of law, which reveals active changes in the trends of borrowing lexical items in the Ukrainian legal language. Modern legal communication testifies to the constant openness of the national language to the influences of foreign languages in connection with the exchange in this field of science. First of all, it is the result of a

dialogue based on the concluded Association Agreement between Ukraine and the EU. There is a tendency to increase international contacts in the field of economics, politics, law. The influence of mass media, mass culture, social computer networks is significant. In this regard, the national language expands the scope of its functioning and natural enrichment. The positive processes for the development of both law and legal linguistics are indicated; notable informational and communicative discussions on the use of foreign words in all branches of science, as well as acute issues of the expediency of borrowing Americanisms/Englishisms and their relevance/inappropriateness; actualized communicative-pragmatic processes in order to increase the culture of legislation, respect for the national language, intersubjectivity and harmony of its enrichment. The role of the language of the donor and the Ukrainian language, which has acquired the status of the recipient language, is revealed. There is a need not for fragmentary assessments of the state of development of the modern branch jurisprudential sphere, but for the formation of unambiguous criteria for language interaction and standardization of the terminology of jurisprudence based on external and internal influences on the language system and thus creating a basis for perfect communicative legal practice. The aim of the article is to analyze semantic changes in the language of law due to the interaction of languages at the level of scientific legal communication.

Key words: Englishisms; Americanisms; language of law; semantics of changes; scientific communication; terminology of jurisprudence; dynamics of terminology development.